

Broj: 01-50-1-15-78/05
Sarajevo, 26. travnja 2006.

ZAPISNIK

78. sjednice Zastupničkoga doma
Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
održane 25. i 26. travnja 2006.

Sedamdeset osma sjednica Zastupničkoga doma PSBiH održana je 25. i 26. travnja 2006. godine. Prvoga dana sjednica je započela u 10 sati i 15 minuta. Sjednici su nazočili svi zastupnici.

Osim zastupnika, sjednici su nazočili: predsjedatelj Predsjedništva BiH Sulejman Tihić i članovi Predsjedništva BiH Borislav Paravac i Ivo Miro Jović; izaslanici u Domu naroda PSBiH Halid Genjac, Ilija Filipović, Boško Šiljegović, Osman Brka, Ruža Stojanović i Branko Zrno; predsjedatelj Vijeća ministara BiH Adnan Terzić; ministri Mladen Ivanić, Bariša Čolak, Nikola Radovanović, Safet Halilović, Ljerka Marić i Dragan Doko; zamjenici ministara Enes Bećirbašić, Marina Pendeš, Anton Ril i Niko Grubešić; visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Christian Schwartz-Schilling (jednom dijelu sjednice); predsjednik Europske komisije Michael Humpries; veleposlanici Austrije, Kanade, Francuske, Njemačke, Italije, Japana, Nizozemske, Ruske Federacije, Turske, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, Mađarske, Hrvatske, Danske, Španjolske, Slovačke, Belgije i Švedske; predstavnici Ureda Vijeća Europe, OHR-a, OESS-a i predstavnik Centra civilnih inicijativa.

Jednome dijelu sjednice nazočili su: predsjednik HDZBiH Dragan Čović, predsjednik SDS-a Dragan Čavić i predsjednik SNSD-a Milorad Dodik.

Predsjedatelj Doma Martin Raguž, nakon intoniranja himne, zastupnike je obavijestio o svima pozvanima na sjednicu, a potom je pozdravio zastupnike, sve nazočne goste i predstavnike sredstava javnog priopćavanja. Kazao je kako je sjednica sazvana po žurnom postupku, sukladno stavku 3. članka 47. Poslovnika Zastupničkoga doma, te da je predložena samo jedna točka – Prijedlog amandmana na Ustav Bosne i Hercegovine (prvo čitanje).

U raspravi o prijedlogu dnevnoga reda **Vlatka Komšić** predložila je uvrštenje točke 1. - Razmatranje i usvajanje Sporazuma čelnika političkih stranaka o izmjeni Ustava BiH - a da Prijedlog amandmana na Ustav BiH bude točka 2.

Muhamed Moranjkić je i na Proširenom kolegiju predlagao, što i sada čini, skidanje s dnevnoga reda Prijedloga amandmana na Ustav BiH i odgodu rasprave o Amandmanima do studenog, odnosno do «određenog rasčišćavanja odnosa na ovim prostorima, koji navlače maglu na ponuđena ustavna rješenja». Dalje, misli kako situacija nije «sazrela» za donošenje novog Ustava, pri čemu, prije svega, misli na tužbu Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore.

Tihomir Gligorić usprotivio se prijedlogu Vlatke Komšić o uvrštenju u dnevni red Sporazuma, rekavši kako treba poštivati Ustav BiH i Poslovnik, i u parlamentarnu proceduru ne

uvoditi političke stranke i čelnike. Također je osporio prijedlog Muhameda Moranjkića, rekavši kako je o tome bilo govora i na Proširenom kolegiju. Predložio je Kolegiju Doma da vodi računa o dogovorenom dnevnom redu sjednice, postignutom na Proširenom kolegiju.

Predsjedatelj Martin Raguž objasnio je tumačenje Kolegija o obveznosti predložene točke i naglasio kako Kolegij ostaje pri činjenici da su ispunjeni svi proceduralni uvjeti za raspravu i odlučivanje o Prijedlogu amandmana na Ustav BiH na ovoj sjednici. Dodao je da se o političkim aspektima Sporazuma može govoriti u raspravi o Prijedlogu amandmana.

Beriz Belkić, glede prijedloga Vlatke Komšić, kazao je da Sporazum političkih stranaka nije dokument koji bi trebao biti predmetom rasprave u Parlamentu, već je on, na neki način, pretočen u Amandmane. Stoga je Klub zastupnika Stranke za BiH protiv toga prijedloga, a podupire prijedlog Muhameda Moranjkića.

Sead Avdić želio je izraziti kontroverze koje su odraz razmišljanja i promišljanja bosanskohercegovačke javnosti. Aneks IV. Daytonskog mirovnog sporazuma, kao najviši pravni državni akt, nikada nije dobio demokratski legitimitet u Parlamentarnoj skupštini BiH, tj. nikada nije verificiran. To znači da mi ulažemo amandmane na dokument koji ovaj Parlament nikada nije usvojio, što jeste kontroverza formalno-pravne naravi. Bilo bi dobro na početku ove sjednice otkloniti ta mimoilaženja i ustavnih i pravnih stručnjaka, rekao je Sead Avdić.

Petar Kunić odgovorio je na diskusiju Seada Avdića, kazavši kako je teško privratiti takvu tezu. Istina, Parlamentarna skupština BiH nikada nije usvojila Aneks IV, ali su ga usvojili predstavnici svih naroda u Daytonu i u Parizu. Ti predstavnici imali su i legitimitet i legalitet za privlačenje Ustava koji se u Bosni i Hercegovini već 10 godina primjenjuje.

Mirsad Sipović također je odogovorio na diskusiju Seada Avdića. Rekao je kako se u javnosti stvara dojam da Ustav BiH nije potvrđen u Parlamentarnoj skupštini BiH, te zastupnike podsjetio na provođenje javne rasprave nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, a da je Ustav BiH potvrđen od tadašnjih tijela Republike Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i Republike Srpske. Prema tome, Aneks IV. Daytonskog mirovnog sporazuma, kao Ustav BiH, ima puni legitimitet i legalitet, za što nema nikakve dvojbe.

Filip Andrić za riječ se javio potaknut izjavama u prethodnim dvjema raspravama, kojima se pokušava uvjeriti u demokratsku proceduru donošenja, odnosno potvrđivanja Ustava BiH i njegovu ima legitimnost. Normalno bi bilo da je Ustav i objavljen. Potom je zapitao – kada je i gdje objavljen Ustav BiH, tko ga je potpisao, a kao najvažnije, gdje su oni koji su ga potpisali, odnosno njihovi predstavnici i zašto oni ne sudjeluju u izmjenama i dopunama toga Ustava.

Šefik Džaferović iznio je svoj stav o prijedlozima iznesenim u raspravi, držeći predloženu točku obveznom, zbog čega je nije moguće skidati s dnevnoga reda. Sporazum su potpisali predstavnici političkih stranaka, pa ga se mora i treba poštivati i u amandmanima na Ustav, i u zakonima, i u poslovničkim procedurama. Glede legaliteta Daytonskog mirovnog sporazuma, podsjetio je: 29. i 30. studenog 2005. godine Skupština Republike Bosne i Hercegovine, nakon Daytona a prije Pariza, podržala je Daytonski mirovni sporazum, time i Aneks IV. Nakon toga, njega je u Parizu potpisalo izaslanstvo koje je ovlastila Skupština Republike Bosne i Hercegovine. Naglasio je postojanje svih formalnih, suštinskih i proceduralnih pretpostavki za odlučivanje o Prijedlogu amandmana na Ustav BiH.

U daljnjoj raspravi i replikama sudjelovali su: Sead Avdić, Šefik Džaferović, Ljiljana Milićević, Vinko Zorić, Tihomir Gligorić, Nikola Špirić, Muhamed Moranjkić, Momčilo Novaković, Filip Andrić i Petar Kunić.

Zaključujući raspravu o dnevnom redu, Martin Raguž, u svojstvu predsjedatelja Doma, ponovio je sve što je dogovoreno na Proširenom kolegiju: Prijedlog amandmana na Ustav BiH obvezna je točka, predložio ju je ovlaštenu predlagatelj, uvrštena je na dnevni red i o tome nema odlučivanja.

Glede prijedloga Vlatke Komšić, svima je jasno da je Sporazum pretočen u Amandmane koji su stavljeni na dnevni red sukladno proceduri propisnoj Poslovníkom. Kolegij je osigurao sve potrebne uvjete za raspravu o Prijedlogu amandmana, koji, naravno, impliciraju i političke aspekte Sporazuma, o čemu se može govoriti u raspravi, rekao je predsjedatelj Martin Raguž. Naglasio je da Prijedlog amandmana na Ustav BiH ostaje jedinom točkom dnevnoga reda.

Nakon predsjedateljevog izlaganja, Vlatka Komšić i Muhamed Moranjkić zahtijevali su glasovanje o njihovim prijedlozima.

Intervenirao je Momčilo Novaković, kazavši kako se ne može glasovati o prijedlogu za skidanje obvezne točke dnevnoga reda, jer bi to bilo kršenje Poslovnika.

Nakon daljnje rasprave u kojoj su sudjelovali Martin Raguž, Momčilo Novaković i Šefik Džaferović te stanke na zahtjev Vlatke Komšić, zastupnica Komšić privratila je prijedlog Nikole Špirića dan u raspravi. Prema tome prijedlogu, neće se glasovati o prijedlogu Vlatke Komšić za uvrštenje Sporazuma u dnevni red, ali se prilikom usvajanja Amandmana na Ustav BiH treba konstatirati i usvajanje Sporazuma.

Predsjedatelj Martin Raguž zahvalio se Vlatki Komšić i obavijestio Dom o svom savjetovanju s Muhamedom Moranjkićem tijekom stanke. Zastupnik Moranjkić suglasan je s mišljenjem da je nemoguće tražiti skidanje obvezne točke s dnevnoga reda.

Vinko Zorić potom je negodovao, kazavši kako ne zna otkud pravo jednom zastupniku da kaže: «Ja prihvaćam prijedlog Nikole Špirića», naglasivši da on uopće ne zna što je Nikola Špirić predložio i ne želi nikakvo podrazumijevanje.

Predsjedatelj je objasnio da je Vlatka Komšić odustala od prijedloga o uvršenju Sporazuma u dnevni red kao posebne točke, što je on kao predsjedatelj konstatirao. Potom je naglasio da je na dnevnome redu 78. sjednice Zastupničkoga doma samo jedna točka, a to je

1. Prijedlog amandmana na Ustav Bosne i Hercegovine (prvo čitanje)

- predlagatelj: Predsjedništvo BiH

Prešlo se na rad po usvojenoj točki dnevnoga reda.

U uvodnim napomenama predsjedatelj Doma Martin Raguž podsjetio je: nakon pregovora jednoga broja parlamentarnih stranaka u Bosni i Hercegovini, Predsjedništvo BiH je u parlamentarnu proceduru dostavilo Prijedlog amandmana na Ustav BiH. Sukladno Poslovniku Zastupničkoga doma, Kolegij Doma je za nadležnu odredio Ustavno-pravnu komisiju i obvezao je da organizira i provede javnu raspravu, u skladu s člankom 112. Poslovnika. Javna rasprava trajala je 15 dana, a Prijedlog amandmana upućen je i Vijeću ministara BiH radi davanja mišljenja. Vijeće ministara BiH dostavilo je Mišljenje o Prijedlogu amandmana. Ustavno-pravna komisija također je dostavila svoje Mišljenje, a nakon provednog postupka u Komisiji, i Izvješće o Prijedlogu amandmana na Ustav BiH. Podsjetio je na amandmane podnesene u plenarnoj fazi, a nakon njihovog razmatranja slijedi temeljni zakonodavni postupak i bit će usvojeni ukoliko za njih glasuju dvije trećine zastupnika koji su nazočni i koji glasuju.

Poslije uvodnih predsjedateljevih napomena, u ime predlagatelja izlaganje je podnio predsjedatelj Predsjedništva BiH Sulejman Tihić.

Predsjedatelj Predsjedništva BiH rekao je da se nakon deset mjeseci razgovora nalazimo na kraju prve faze ustavnih promjena. Ustavne reforme su prirodan, logičan slijed niza reformi koje smo već proveli i koje provodimo, počevši od reformi administrativnog, obrazovnog, carinskog, poreznog, sudbenog, obrambenog, sigurnosnog i policijskog sektora. Amandmani koji su danas na dnevnom redu kompletiraju jednu cjelinu do sada provedenog i stvaraju pretpostavke za nastavak procesa reformi, s ciljem uspostave učinkovitijeg i jeftinijeg sustava na putu naše zemlje prema članstvu u Europskoj uniji i NATO-u. Podsjetio je na sudjelovanje političkih stranaka u razgovorima, kojih je na početku bilo osam (SDA, Stranka za BiH, SDS, HDZ, SDP, SNSD, PDP i HNŽ), čiji su predstavnici 21. studenog 2005. godine u Washingtonu potpisali izjavu o opredijeljenosti za promjene Ustava. Razgovori su okončani 18. ožujka 2006, kada je šest političkih stranaka (SDA, SDP, SDS, HDZ, SNSD i PDP) potpisalo politički sporazum, na temelju kojeg je Predsjedništvo BiH utvrdilo Prijedlog amandmana na Ustav BiH i dostavilo ga u parlamentarnu proceduru. Naglasio je temeljna načela predloženih amandmana sadržana u Vašingtonskoj izjavi o opredijeljenosti za ustavne promjene, kada su se potpisnici obvezali da će slijediti politiku reformi nužnih za što brže učlanjenje Bosne i Hercegovine u NATO i EU.

Potom je predsjedatelj Predsjedništva BiH pojedinačno obrazložio svaki od amandmana. Drži da su Amandmanima na Ustav BiH ostvareni važni pomoci u jačanju nadležnosti države, učinkovitosti i funkcionalnosti institucija BiH, te će zasigurno ubrzati put naše zemlje prema

euroatlanstskim integracijama. Ovim izmjenama nisu obuhvaćena sva sporna pitanja, jer za to nije postojao potrební konsenzus, ali će u idućoj fazi, nakon predstojećih izbora, biti moguće razgovarati i postići konsenzus o pitanjima koja nisu obuhvaćena ovom fazom. Uvjeren je u ova rješenja jer su ona dobra i za Srbe, i za Hrvate, i za Bošnjake, kao i za sve građane Bosne i Hercegovine.

Na kraju izlaganja predsjedatelj Sulejman Tihić pozvao je sve one koji dvoje u svezi s Amandmanima da dobro razmisle, napominjući da su se o Amandmanima očitovale brojne međunarodne institucije i zemlje, Europska unija i Venecijanska komisija, te da svi Amandmane drže dobrima za Bosnu i Hercegovinu zbog čega ih treba podržati.

Nakon izlaganja predsjedatelja Predsjedništva BiH, Mirsad Ćeman govorio je u ime Ustavno-pravne komisije. On je kazao da, glede Izvješća Komisije, želi iznijeti objašnjenje vezano uz javnu raspravu o Amandmanima. Javna rasprava o Prijedlogu amandmana na Ustav BiH trajala je od trenutka kada Komisija nije odlučila o načelima predloženih Amandmana do posljednje sjednice Ustavno-pravne komisije. Naglasio je kako su brojni građani i institucije, na poziv Ustavno-pravne komisije, pojedinačno ili organizirano, putem raznih komunikacijskih sredstava dostavili svoja mišljenja, prijedloge, ocjene i stavove. O predlozima iz javne rasprave očitovali su se oni kojima su bili dostavljeni, a to su u prvom redu bili članovi Ustavno-pravne komisije, kazao je, uz ostalo, Mirsad Ćeman.

Nakon ovih dvaju izlaganja, vođena je duga rasprava o Prijedlogu amandmana na Ustav BiH. U raspravi su sudjelovali: Sead Avdić, Elmir Jahić, Ibrahim Đedović, Beriz Belkić

Sead Avdić kazao je da Mješoviti klub podupire ustavne promjene i smatra ih nužnim, ali se ovim ponuđenim ne može dati prolazna ocjena - promjene nisu ni korjenite ni suštinske. Klub smatra neprihvatljivim metodologiju, proceduru i način dolaska do predloženih rješenja za jedan normalan, formalno-pravno utemeljen postupak promjene državnog ustava, što je u ovom slučaju učinjeno daleko od očiju javnosti. Daytonski mirovni sporazum je privremeni dokument, kao i njegov Aneks IV, pa formalno-pravna logika upućuje da taj dokument prvo treba usvojiti ovdje, dobiti puni demokratski legitimitet, a potom na takav dokument usvajati amandmane. Također, kazao je da je bilo i pritisaka na zastupnike, pa je predložio da se o Amandmanima provede tajno glasovanje, što je najveći instrument demokratske procedure.

Elmir Jahić je, u ime Kluba zastupnika SDA, kazao kako je značajnim rezultatom to što danas, prvi puta nakon deset godina, u parlamentarnoj proceduri raspravljamo o Amandmanima na Ustav BiH, što je pokazatelj naše spremnosti da se suočimo sa svim dvojabama i problemima, s jedne strane, i naše spremnosti na kompromis, s druge strane. Svi kažemo kako s postojećim stanjem nismo zadovoljni, ali postojeće se stanje ne može mijenjati nečinjenjem. Stoga, SDA smatra nužnim načiniti taj prvi korak kako bismo krenuli k promjeni postojećeg stanja. To je osnovnim razlogom zbog čega SDA smatra potrebnim poduprijeti načela i Amandmane na Ustav BiH. Ni ova stranka nije zadovoljna pojedinim rješenjima, no svi društveni procesi u Bosni i Hercegovini koji su uspjeli odvijali su se postupno, evolutivno – korak po korak. U tom kontekstu SDA i promatra ovaj paket ustavnih amandmana, kao bitan korak na putu reforme bosanskohercegovačkog društva i države. Naglasio je da će Klub zastupnika SDA poduprijeti predložene dokumente, budući da je SDA opredjeljena za promjenu postojećeg stanja - a alternativa tome je *status quo* - imajući u vidu da Bosnu i Hercegovinu doživljavamo kao državu ravnopravnih naroda i građana, te da prilikom donošenja značajnih političkih odluka, kakva je i reforma Ustava, treba postojati dovoljna politička volja.

Ibrahim Đedović govorio je u ime Demokratske narodne zajednice i u svoje ime. Između ostaloga, kazao je da nisu zadovoljni načinom vođenja pregovora. Rabljen je termin «osam najvećih političkih stranaka», a izostavljena je briga o većinskom nacionalnom sastavu svake pojedine političke stranke. Ne dopada mu se ni stvaranje dvaju blokova (jednog «protiv», drugog «za») u javnosti odmah nakon objave Sporazuma te uporaba veoma teških riječi poput: «smrt Bosne», «osuda», «gubljenje konstitutivnosti naroda» itd. Misli da takvi termini nikamo ne vode i ne nude dobro. Putevi dolaska do boljeg života mogući su, a ovdje je riječ o promjenama – one se mogu

dogoditi na dva načina: revolucijom i evolucijom. Revolucija je u ovoj zemlji isključeno rješenje. Do promjena u Bosni i Hercegovini jedino možemo doći dogovorom. Umjesto teških riječi, moramo mukotrpno dogovarati i tražiti rješenja s kojima smo svi suglasni. Mi predstavljamo građane koji žele bolje živjeti – bez obzira na narod kojem pripadaju. Jasno naglašujući nezadovoljstvo sadržajem ponuđenih rješenja i vjerujući u nastavak ustavnih promjena, u ime Demokratske narodne zajednice, iznio je stav o podupiranju Amandmana na Ustav BiH.

Beriz Belkić je, u ime Kluba zastupnika Stranke za BiH, kazao da su oni za promjene i sama bit postojanja ove stranke jeste izgradnja normalne, demokratski uređene Bosne i Hercegovine. Od izbora 1996. godine Stranka za BiH s drugima radi na izgradnji institucija BiH, ali očito nedovoljno i neučinkovito. Zašto nismo za predložene amandmane ili za promjene? Jednostavno smatramo kako ovakve promjene ne ostvaruju proces niti su prvi korak k promjeni koncepcije, odnosno ustavne matrice, o kojoj mislimo da državu čini potpuno ovisnom i dovodi je u podređeni položaj u odnosu na entitete, bolje rečeno, entitete dovodi u nadređeni položaj u odnosu na državu. Potvrda neostvarenja ovoga procesa je način definiranja nadležnosti u Amandmanima. Dakle, uvijek su uvjetovane entitetskim glasovanjem i uvijek imamo odredbe u kojima stoji da sve što nije izričito navedeno da spada u državnu nadležnost, u nadležnosti je entiteta. Stranka za BiH ne može prihvatiti razumijevanje države Bosne i Hercegovine kao zajednice entiteta i ne može prihvatiti da Zastupnički dom bude entitetski dom. Potvrdom takve koncepcije ne integrira se bh. društvo, ne kreira se opći interes, nego se stimuliraju i zadržavaju procesi daljnjih podjela. Zadržavanjem entitetskog glasovanja čini se nepravda prema hrvatskom narodu, naglašujući kako su njihovi zastupnici uza sve pokazali kooperativnost i predložili samo jedan amandman koji se odnosi na ukidanje entitetskog glasovanja u Zastupničkom domu. Zatražio je da se Predsjedništvo BiH, kao predlagatelj Amandmana na Ustav, očituje o njihovom Amandmanu. Na koncu je rekao da će oni čekati očitovanje predlagatelja o njihovom Amandmanu. Ali, procjenjujući dosadašnji odnos prema tome Amandmanu, oni će glasovati protiv ponuđenih Amandmana na Ustav BiH. Drže da, glasujući danas «protiv», glasuju «za» nastavak procesa koji će dovesti do promjene koncepcije ustavnog rješenja.

Nikola Špirić je na početku svoje diskusije pozdravio čelnike političkih stranaka, predstavnike međunarodne zajednice i veleposlanike Europske unije i SAD-a koji su na neizravan način, u savjetodavnom smislu, pomogli da danas, prvi puta nakon deset godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, imamo konkretne Amandmane na Ustav BiH. Stoga bi to trebalo biti radošću za Bosnu i Hercegovinu i njezine građane. No, zapitao se - zašto to nije? Zato što su čelnici promovirali upravo ono u čemu se ne slažu. Nikada nisu smogli snage da promoviraju ono u čemu se slažu, pa je stoga svaka reforma kod građana bila dočekana s rezervom, jer su prepadani. Tako je i s Amandmanima na Ustav, koji su radikalni pomaci u reformi Ustava, jer im je cilj stvoriti učinkovite državne institucije koje će ubrzati put Bosne i Hercegovine k europskim integracijama. Potom je komentirao pojedina rješenja predložena u Amandmanima, cijeneći ih dobro odmjerenim načelima koji ne negiraju ni državu ni entitete. Nužno je ostaviti određenu razinu zaštite. Poželio je da jedni drugima vjerujemo pa da ne trebamo nikakav zaštitni mehanizam. Pozvao je na dijalog sve one koji imaju rezervu u pogledu dolaska do konsenzusa, naglasivši da u SNSD-u imaju predstavnike za dijalog, te pozvao da glasuju za predložene amandmane kao prvu fazu ustavne reforme. Najgore bi bilo za ovu zemlju i njezine građane da druga faza bude ponavljanje prve faze, mišljenje je Nikole Špirića.

Vinko Zorić kazao je da je Klub na čijem je on čelu bio i ostaje za promjene, što su pokazali i inicijativom i zaključkom u Domu od 31. ožujka 2004, nakon čega je održana i javna rasprava, ali je taj prijedlog ignoriran. Glavna zamjerka Kluba jeste što je Sporazum donesen izvan Parlamenta – nisu uvažavani zastupnici u Parlamentarnoj skupštini BiH te tako nisu mogli utjecati na sadržaj Sporazuma koji je bio osnova za predlaganje ovakvih Amandmana na Ustav. Potom je komentirao predložena rješenja, prigovorivši i na način izbora izaslanika u Dom naroda. Drži da se na predloženi način ukida Dom naroda, on nema funkciju koju je imao do sada – imenuje ga Zastupnički dom, čime postaje komisija Zastupničkoga doma. Na kraju je Vinko Zorić kazao da je Martin Raguž, u ime Kluba hrvatskoga naroda u Zastupničkom domu podnio amandmane, pa ako ti amandmani budu prihvaćeni, Klub će poduprijeti Amandmane na Ustav BiH.

Muhamed Moranjkić kazao je da su način «krojenja» ponuđenih rješenja i sastav «krojača» za njega upitni i neprihvatljivi, te je ustvrdio isključenost javnosti iz toga postupka. Javna rasprava je poslije, zbog pritisaka, objavljena i trajala je samo 15 dana, što je nedostavno. Rješenja ponuđena Amandmanima nisu ono što građani ove zemlje očekuju, a to je – osiguranje dobrog ustroja države u smislu funkcionalnosti, jeftinoće i boljeg života građana. I načela na kojima Amandmani počivaju su upitini, nakon čega je komentirao konkretna rješenja. Na koncu je rekao da on privhaća ustavne promjene, ali ne s ponuđenim rješenjima. Njih treba ili odmah nastaviti dograđivati ili ih malo prolongirati, dok «sazrije» vrijeme za provedbu obje faze odjednom. Za njega ponuđena rješenja nisu dostatna, pa kao zastupnik za njih neće glasovati.

Mehmed Žilić je na početku kazao da je iznesen stav Kluba zastupnika SDA o podupiranju Amandmana, ali je on jedini član toga Kluba koji ne podupire Amandmane. Prije godinu dana, kao i jutros, vodio je korektan razgovor sa Sulejmanom Tihićem, kada je izmjene Ustava BiH ocijenio preuranjenim jer u Bosni i Hercegovini imamo mnogo težu situaciju. Naveo je postojanje dvaju policijskih sustava, reformu vojske dok zapravo nemamo vojsku poput naših susjeda, te glede razgovora o PDV-u da na carini i trošarinama država godišnje gubi milijardu KM zato što nema granice. Bolje je u Parlamentu glasovati za uvođenje «toplih» radara i za nadgledanje granice nego o tomu tko će biti predsjednik države. Mehmed Žilić naglasio je da nikada neće dignuti ruku za podjelu ove zemlje.

Zlatko Lagumdžija je na početku svoje diskusije kazao da pripada generaciji ljudi koja je sada dobila šansu da deset godina nakon Daytonu bude pred najvećom odlukom u institucijama ove zemlje. Poput većine nazočnih, sudjelovao je u velikom broju javnih rasprava, a njegov Klub je organizirao preko 300 javnih rasprava. Potom je naveo da spada u one ljude koji su duboko nesretni zbog stanja u ovoj zemlji. Ako smo poštteni jedni prema drugima, shvatit ćemo da je ključna riječ koja nam nedostaje – ne bolji Ustav, nego povjerenje. Povjerenje ne može sačiniti Ustav – bilo kakav da je. Povjerenje se gradi na drugi način – evolucijom iznutra. Sami to ne možemo i stoga nam je potrebna pomoć prijatelja izvana - da nas stave pred cilj. A cilj svakog građanina i svakog naroda je da što brže budemo europska država, oganizirana po europskim standardima. Dalje je komentirao dvojbe iznesene o Amandmanima u raspravi i u javnosti. Postavio je pitanje onima koji osporavaju Amandmane – što nude za bolje i kako se dolazi do tog boljeg. Odgovorno tvrdi da je interes i Hrvata, i Srba, i Bošnjaka da ova zemlja što brže bude članica Europske unije, jer će tek tada biti zemlja jednakopravnih naroda i građana u punom smislu te riječi. Stoga zastupnici danas trebaju poslušati prijatelje i usvojiti Amandmane na Ustav. On je spreman preuzeti odgovornost i glasovati za predložena rješenja.

Petar Kunić bio je sasvim siguran da smo s različitim ciljevima ušli u ustavne promjene. Postoje maksimalistički ciljevi, razumni ciljevi i irealni ciljevi. Sigurno je kako nisu svi dobili ono što su očekivali, a krajnji ishod je to što imamo, postignuto na temelju dugih razgovora, pregovora i, naravno, postizanja određene suglasnosti. Nije moguće nametnuti rješenja Parlamentu i dogovor mora ostati osnovna metoda rada Parlamenta i drugih institucija Bosne i Hercegovine. To je jedini mehanizam za napredak u Bosni i Hercegovini. Ovdje je bilo različitih kvalifikacija, no, prema njegovu mišljenju, one dolaze od ljudi koji ne razumiju prirodu i karakter Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina je jedinstvena, ali federalna država. Kada to shvatimo, lakše ćemo razgovarati i postizati konsenzus o brojnim pitanjima. Na koncu je kazao kako su prihvaćeni njegovi i amandmani Tihomira Gligorića te da će oni glasovati za Amandmane na Ustav BiH.

Nijaz Duraković je na početku svoje diskusije kazao kako su svi suglasni s tvrdnjom da je postojeći Ustav nedemokratski, nefunkcionalan i da u brojnim segmentima odskače od europskih ustavnih standarda, zbog čega je i pokrenuta ustavna reforma. Međutim, iznimno lošim drži provođenje izmjene Ustava uoči izbora, jer se mnoge stvari politiziraju, rasprava se koristi za predizbornu kampanju, nacionalno konotira i dovodi do visokog emocionalnog i nacionalnog naboja – što se sve skupa instrumentalizira u svrhe koje ne idu u prilog istinskoj ustavnoj reformi. Svi koji imaju rezervu nisu protiv ustavnih promjena, ali ne na takav način i ne s takvim rješenjima. Oni su, a

i on osobno, za jednu radikalnu promjenu koja bi zbilja značila promjenu, a ne samo «kozmetiku». U nastavku diskusije elaborirao je predložena rješenja i komentirao pojedine diskusije o Amandmanima.

Momčilo Novaković na početku diskusije osvrnuo se na određene istupe u javnoj raspravi. Pojedinci su uporno poručivali javnosti da svo zlo u ovoj zamlji potiče od entiteta, bolje reći od Republike Srpske, i da će se sve to riješiti onoga trenutka kada je ne bude. A kako je ne bi bilo, treba provesti ustavne promjene. Takva je politika štetna po Bosnu i Hercegovinu. Dalje je naveo da su oni u pregovore ušli onoga trenutka kada su dobili uvjerenja, odnosno kada su se uvjerali da će se razgovori voditi po načelu slobodne volje i da će njihov ishod – ma kakav bio - biti rezultat volje onih koji budu pregovarali. U pregovorima su, naravno, postojali različiti ciljevi i različite početne pozicije. I sada, kada su Amandmani u proceduri, to ishod slobodne volje, svi su morali odstupiti od početnih pozicija. Svačija je volja bila ograničena voljom drugih, inače to onda ne bi bili pregovori. Kompromis se ne može postići a da nitko ne odstupi od početnih pozicija. Naglasio je cilj SDS-a: pokušaj pronalaženja ravnoteže između stavova Venecijanske komisije koji su nastali kao ishod Odluke Ustavnog suda o ljudskim pravima i EU zahtjeva za stvaranje države koja može pristupiti Europskoj uniji, s jedne strane, te želja i opredjeljenja za zadržavanjem ustavnog ustroja Bosne i Hercegovine s entitetima i zaštite interesa srpskog naroda, s druge strane. Momčilo Novaković obavijestio je nazočne da će Klub zastupnika SDS-a poduprijeti Amandmane na Ustav BiH.

Šefik Džaferović kazao je da svatko od nas ima svoju viziju države Bosne i Hercegovine, pa tako i SDA ima viziju kako u budućnosti treba izgledati Bosna i Hercegovina. Ali, za ostvarenje te vizije treba osigurati dvotrećinsku potporu u Zastupničkom domu i odgovarajuću potporu u Domu naroda. To znači da je za bilo kakve izmjene Ustava potrebna politička suglasnost svih relevantnih političkih faktora u Bosni i Hercegovini. Niti on nije zadovoljan rješenjima postignutim u ovoj fazi, točnije ima puno prigovora. No, postavlja se pitanje - treba li zbog onoga što nije postignuto u ovoj fazi upropastiti ono što je očiti napredak za državu Bosnu i Hercegovinu. Entitetsko glasovanje nije imanentno Zastupničkom domu kao građanskom, ali ono ostaje zato što se nismo mogli dogovoriti o njegovom ukidanju u Ustavu BiH. Podsjetio je i na pisma međunarodnih predstavnika koja su zastupnici dobili, u kojima se, između ostaloga, navodi kako: «u ovom povijesnom trenutku stojimo uz Bosnu i Hercegovinu», «odlučujući se za ovaj prvi korak, vi ćete osloboditi prvu fazu promjena koje će vam pomoći da odete dalje na putu k euroatlantskim integracijama», «mi ćemo biti s vama u budućnosti i obvezujemo se na bezuvjetnu potporu sljedećoj važnoj fazi ustavne reforme» – izdvojio je navode iz jednog pisma. Zaključujući svoju diskusiju, Šefik Džaferović pozvao je zastupnike da podrže predložene amandmane, jer bez potpore prvoj fazi - neće biti ni druge faze ustavne reforme.

Martin Raguž prvo je kazao da se kao predsjedatelj Doma zalagao i zalaže za donošenje odluke u Parlamentu, sukladno svojim ovlastima. Cijela rasprava u Domu pokazuje kako mi još nismo dosegli razinu institucionalne odgovornosti – zato što smo imali pripremu, imali smo stranke, imali sponzore, imali smo i najavu smjera kojim sve to treba ići – a ishod toga operacionaliziran je u prijedlogu Predsjedništva BiH. Potom je iznio mišljenje da svaki zastupnik u Domu ima prvo reći što misli o Sporazumu, i ne samo što misli, nego i popraviti ga ako drži da ga treba popraviti. To je naša odgovornost, poštujući sve one koji su sudjelovali u pripremi. I sada imamo priliku poslati pozitivnu poruku bosanskohercegovačkoj javnosti i međunarodnoj zajednici - spremni smo preuzeti odgovornost, ali i razmatrati legitimne zahtjeve u obliku amandmana koje je predložilo Predsjedništvo BiH i ovlaštene predlagatelji zastupnici. Hajdemo raspraviti svaki amandman i doći do najboljeg rješenja za Bosnu i Hercegovinu, koje ničim neće dovesti u pitanje posebni i specifični legitimni interes, ali rješenja koja neće stalno regenerirati političku nestabilnost i koja neće različito uređivati individualna i kolektivna prava, pozvao je Martin Raguž. Naglasio je da ne dovodi u pitanje dosadašnji proces, zbog čega je u ime svoga Kluba podnio amandmane, kako bi prihvatili prvu fazu ustavnih promjena. Zastupnici trebaju prihvatiti činjenicu da nije europski standard stavljanje samo jednoga naroda u inferiorni politički položaj u Parlamentarnoj skupštini BiH. Ukoliko izjednače taj položaj, imat će i glas njegovog Kluba. U daljnjoj diskusiji Martin Raguž elaborirao je pojedina rješenja u Amandmanima na Ustav BiH, držeći ih lošim i navodeći da su

institucije BiH ovisne po četverostrukom principu. Iznova su ovisne kada se otvara paket rješenja za Parlament, gdje Dom naroda gubi svoju dosadašnju ulogu – izvodi se iz Zastupničkog doma i nema mehanizam za samostalnu zaštitu vitalnog nacionalnog interesa, nego ga vodi do Ustavnog suda. A iz dosadašnjeg iskustva znamo kako su završili zakoni koji su se ticali vitalnog nacionalnog interesa, rekao je Martin Raguž.

Jozo Križanović pridružio se mišljenjima o današnjoj raspravi, nadajući se njezinom pozitivnom ishodu, kao najznačajnijem političkom događaju u Bosni i Hercegovini nakon Daytonskog mirovnog sporazuma. Međutim, u javnoj raspravi o Amandmanima na Ustav BiH stvorena je loša politička klima za njihovo usvajanje, čemu je poglavito razlog zlonamjerna interpretacija određenih rješenja kojima se iskrivljuje pravi smisao i bit ustavnih promjena. On bi bio najsretniji kada bi danas razgovarali o novom Ustavu BiH, o cjelovitijim promjenama. No, nažalost, za takvo što nema političke volje. Također ga čini sretnim što se nakon 10 godina od Dayton, od uspostave mira u Bosni i Hercegovini, došlo do kritičnog političkog konsenzusa pa uopće razgovaramo o ustavnim promjenama, rekao je na početku svoje diskusije Jozo Križanović. Potom je govorio o pripremama vođenim za pristupanje ustavnim promjenama, koje su uključivale okrugle stolove i sl. skupove, te o pregovorima u političkim strankama i političkom ozračju u Bosni i Hercegovini. Naglasio je da Klub zastupnika SDP-a u cijelosti nije zadovoljan ni širinom ni dubinom ponuđenih rješenja, ali će poduprijeti Amandmane, jer su svjesni da je to početak procesa promjena i da su ishod jednog strpljivog političkog razgovora. Dodao je da vjeruje kako će zastupnici danas, kao odgovorni ljudi, ipak ocijeniti ovo značajnim trenutkom za Bosnu i Hercegovinu koji moramo iskoristiti kako bi stvarali legislativni institucionalni okvir za učinkovitije i brže provođenje reformi što nas približavaju suvremenom svijetu.

Dušanka Majkić na početku je diskusije konstatala dvije stvari što su se pokazale iz današnje rasprave: prva, nedostaje nam komunikacije i, druga, nedostaje nam povjerenja. Malo kada se na sjednicama Doma ovako razgovaralo o suštinskim stvarima. Radije smo te važne stvari podvukli pod sag. Nedostaje nam povjerenja na svim razinama – povjerenje između naroda koji žive u Federaciji BiH, povjerenje između Republike Srpske i Federacije BiH, povjerenje najrazličitijih vrsta koje smo danas pokazali, i to je ono na čemu ćemo morati mnogo raditi. Danas smo pokazali da za svaku promjenu u životu trebaju dvije strane, a u Bosni i Hercegovini čak i tri. Nikada ne možemo samo voljom jednoga dijela države ili jedne političke opcije donijeti presudne odluke koje se tiču života svih naroda. Dalje je govorila o doprinosu međunarodne zajednice ovom procesu, rekavši da su nam učinili uslugu koju treba poštovati – da međunarodna zajednica nije bila uključena, teško bismo došli do sporazuma. Jer, svaki klub i svaki zastupnik u klubu ima svoju viziju kako bi Ustav BiH trebao izgledati. Sporazum političkih stranaka pokazao je da je veliki dio političke bh. javnosti spreman na kompromis. U ovoj zemlji moramo njegovati dijalog i dogovor te biti svjesni da nitko ne može dobiti sve, a da svi moraju nešto žrtvovati. Moramo svi razmisliti, politika je vještina mogućega. Zato je spremna, sukladno načelima rada svoje stranke i svojom voljom, glasovati za Amandmane na Ustav BiH.

Jelina Đurković kazala je da će kao predstavnica PDP-a poduprijeti Amandmane na Ustav BiH. Opseg promjena smatra sukladnim realnim mogućnostima sadašnjeg političkog trenutka i mjerama povjerenja između političkih subjekata koje odlučuju. Da je mjera povjerenja bila veća, vjerojatno se promjene Ustava ne bi dijelile na prvu i drugu fazu. I današnja je rasprava pokazala kako još nema iskrenosti i povjerenja. Stoga smatra ovaj opseg promjena primjeren upravo ovoj mjeri povjerenja. Ali, bila je to i prilika da čujemo jedni druge, da čujemo i strahove i granice drugih. Drži da nisu sve otklonjene ili da se nije stekla puna mjera povjerenja, ali je to dobar put za kretanje naprijed i, naravno, gradnju povjerenja.

Mirsad Ćeman drži ponuđene Amandmane manjim od onoga što nama treba, manjim od onoga što i sam zagovara, ali ipak više od onoga što trenutno imamo. Stoga ih vrijedi poduprijeti i glasovati za njih. Taj iskorak treba cijentiti i želi vjerovati kako je ovo doista tek prvi korak, a za mnogo toga rečenog u javnoj raspravi i u Amandmanima nije bilo potrebne potpore u komisijskoj

fazi. U drugoj fazi to bi trebalo biti ozbiljno uzeto u razmatranje. Stoga je uputio apel i ostalim zastupnicima da podrže Amandmane na Ustav BiH.

Ruža Sopta kazala je kako bi voljela da se danas raspravlja o novom Ustavu, koji bi bio po volji sva tri naroda do one granice do koje se te volje dotiču, dok se ne stavlja jedna iznad druge. Nesretnom je čini što se danas raspravlja o amandmanima na nešto što nije ustav, nešto što je ponuđeno da bude ustav dok mi donesemo svoj. Loše je teško popraviti. Osobito je iskazala bojazan kada se nešto popravljaju amandmanima, jer Hrvati imaju gorka iskustva od Washingtona, preko Daytona do sadašnjih promjena Ustava. Drži dobrim poslom ovo što je do sada učinjeno, no taj posao treba nastaviti, ali nastaviti tamo gdje nije dobro, gdje se sukobljavamo – nastaviti diskusiju i pokušati sve dovesti u normalnu poziciju, dogovoriti ono što je ispušteno u točkama koje su dogovorene za prvu fazu. Tada bi vjerojatno osigurali potporu Amandmanima na Ustav BiH.

Ivo Lozančić primijetio je kako je većina zastupnika na početku mandata iskazala opredijeljenost za europski put i približavanje euroatlantskim integracijama. Očekivalo se da će prioritet biti ustavne promjene, da ćemo izmijeniti Daytonski ustav, koji je zastario i koji nas je blokirao, iz čega ćemo izvesti reformske zakone i ubrzati naš put k Europi. Nažalost, radili smo obratno. Svi reformski zakoni usvojeni su uz teške kompromise i uz ogromne napore međunarodne zajednice. Nitko danas ne može reći da nije za ustavne promjene, ali isto tako ne može reći ni da je za ustavne promjene kada počnemo raditi sporazum, pa započnemo osiguranjem jednakosti dvaju entiteta, umjesto da nam temeljem bude jednakost triju naroda, da imamo ukupnu ustavnu strukturu, da imamo funkcionalnu i racionalnu državu na cjelokupnom prostoru Bosne i Hercegovine. Amandmanima poboljšavamo funkcionalnost države, osobito u dijelu izvršne vlasti. Nažalost, ne možemo reći ono temeljno – da imamo jednakost triju naroda, već imamo jednakost dvaju naroda. U takvom glasovanju potpora hrvatskih zastupnika na izvjestan je način upitna i postavlja se pitanje njihove potrebnosti. U takvom glasovanju Hrvati nemaju mogućnost izbjegavanja majorizacije. Ostaje otvorenim jedno pitanje – ako bi ovakvi Amandmani na Ustav bili usvojeni, kako će budući zakonski projekti koje inicira Zastupnički dom doći do Doma naroda, ili doći do Ustavnog suda radi ocjene njihove ustavnosti? Potom je Niko Lozančić elaborirao Amandman koji se odnosi na Parlamentarnu skupštinu BiH i na kraju iznio svoje mišljenje o tome kako nisu potrebne dvije, već jedna faza ustavnih promjena, jer bi i druga faza bila «kozmetičke» naravi i državu ponovno ne bi dovela u simetričan položaj, regulirala srednju razinu vlasti i bitne probleme koji dovode u neravnotežan položaj tri naroda.

Senija Kapetanović nije željela govoriti kao predstavnica entiteta niti njezine političke opcije, već je željela iskazati vlastito opredjeljenje koje proizilazi iz želje da svi Bosanci i Hercegovci budu dijelom civilizacijskog korpusa što za sebe ne traži, ni kao pojedinac ni kao skupina, više prava od njegova susjeda, odnosno svakog bh. državljanina. Ako je to normalna želja, onda je prirodno njoj težiti i pokušati je ostvariti. Svi znamo kako to sada nije tako, točnije da mehanizmi i državna infrastruktura za postizanje ovoga cilja nisu postavljeni. Kako je ostvarenje ovoga cilja proces, to je vrijeme da mi stvorimo preduvjete. Jedan od značajnih preduvjeta je promjena Ustava BiH. Minimalan kapacitet države bila bi mogućnost građanskog očitovanja o promjenama, umjesto političkog nadmudrivanja ili, pak, nekih drugih razloga koji se mogu kriti iza uvjetovanog glasovanja kakvo imamo sada i kakvo i zadržavamo kao kamen spoticanja. To je potrebno sada ugraditi. Ta entitetska ideološka rigidnost i vjera u vlastite vrijednosti uz ovakvu državnu infrastrukturu čini veliki dio bh. građana vrlo nesretnim i stalno ih vuče u marginalizaciju. Stoga će ona glasovati za promjene ukoliko bude usvojen Amandman kojim se ukida entitetsko glasovanje.

Filip Andrić nije želio ponavljati, već potvrditi ono što su kazali zastupnici Kluba hrvatskog naroda. No, želio je navesti što je prethodilo ustavnim promjenama. Kao rezultat Daytonskog mirovnog sporazuma, uslijedio je Daytonski ustav koji je Bosnu i Hercegovinu ustrojio na jedan vrlo čudan način - tri konstitutivna naroda ustrojavaju se unutar dvaju entiteta. Takav je sporazum potpisan, no činjenica je i da nije dobio demokratski legitimitet. Drži da to nije rješenje za Bosnu i

Hercegovinu, nego cijena koja je u tom trenutku morala biti plaćena radi zaustavljanja krvoprolića, uz veliku nadu da ćemo jednom moći, kao normalni ljudi, razgovarati o budućnosti Bosne i Hercegovine na normalan način, utemeljen na europskim standardima i demokratskim načelima. Ni nakon deset godina etničko čišćenje nije anulirano povratkom. U jedan entitet vratilo se manje od 5 posto Hrvata, a u drugom entitetu, na vrlo neprincipijelan način, Hrvati se dovode u položaj nacionalne manjine. I ovim se ustavnim promjenama slijedi logika onoga što se već pokazalo lošim: ne diramo entiete, zadržavamo entitetsko glasovanje u Zastupničkom domu i time dovodimo državu u ovisnost o entitetima. Ostanom entiteta, jedan narod dobiva polovicu države, drugi narod drugu polovicu, gdje sve odluke može donositi autonomno, dok se za treći narod zna kako prolazi u takvoj situaciji. Na kraju svojega izlaganja Filip Andrić je naglasio da nitko nema pravo dati legitimitet ovakvom Ustavu, koji hrvatski narod stavlja u položaj neravnopravnog naroda prema druga dva konstitutivna naroda u Bosni i Hercegovini.

Tihomir Gligorić u svojoj je diskusiji istaknuo važnim što prvi puta u Parlamentarnoj skupštini BiH mijenjamo Ustav po propisanoj proceduri, bez radnih skupina koje je do sada imenovao OHR i sl. Prvi puta radimo onako kako je određeno Ustavom i kako se trebamo ponašati. Dalje je naveo kako bi volio, nakon ovih promjena, da se okrenemo poboljšanju ekonomije, rješavanju životnih pitanja građana, što znači da razvijamo ekonomsku demokraciju. A ekonomska demokracija podrazumijeva jaku ekonomiju, nova radna mjesta – da građani osjete boljitak. U svezi s amandmanima koje su podnijeli on i Petar Kunić a koje je podržao predlagatelj Amandmana na Ustav BiH, Tihomir Gligorić je kazao da oni ne negiraju ničije prijedloge, već samo poboljšavaju predložena rješenja. Mora se načiniti razlika između prijedloga, jer se pojedinim amandmanima predlaže ukidanje entitetskog glasovanja na razini Zastupničkog doma, a mišljenje Venecijanske komisije o tome je jasno. Stoga je pozivao zastupnike na konsenzus glede ponuđenih Amandmana, koji su u ovome trenutku realnost.

Fatima Leho kazala je kako je prvi puta postignut dogovor političkih čelnika o pokretanju procesa dogradnje Ustava BiH. Prvi puta je dobiven jedan zajednički dokument kojim je iskazana volja za promijenom stvari koje su zastarjele i koje su na određeni način i promijenjene donošenjem određenih zakona, pa se trebaju dograditi Ustavom. Zahvaljući čelnicima političkih stranaka zbog političke «zrelosti» u pokretanju procesa u Bosni i Hercegovini (što se u narodu zove «dogovor kuću gradi»), Fatima Leho kazala je da je Bosna i Hercegovina naša zajednička kuća. Današnji Amandmani su rezultat političkog sazrijevanja i volje iznutra, što je kao čovjeka ohrabaruje. Tijekom dogovora sigurno se krenulo od toga da je politika umijeće mogućega. To znači da je u ovom trenutku sazrelo ovo što je ponuđeno i što omogućuje nastavak procesa uključenja naše zemlje u euroatlantske integracije. Za nju je to drugi razlog da glasuje za Amandmane na Ustav BiH. Žali zbog toga što su Amandmani postali sredstvo predizborne kampanje, što su pojedinci zamijenili političke vizije političkim iluzijama.

Izet Hadžić volio bi da je Sporazum o izmjeni Ustava postignut uz veću potporu, barem 75% zastupljenosti u Parlamentu. Nesretnim ili nedovoljnim rješenjem je potpora od šest potpisa u Domu koju imaju ukupno 22 zastupnika. Potom je kazao kako je jako pogođen porukama kojima se navodi da, ako se Amandmani ne usvoje, nema ništa od ustavnih promjena do 2010. godine. Građani BiH dovoljno su kažnjeni s događanjima od 1992. do 1995. godine. Ponuđeno rješenje nije napredak, već mukotrpan posao za osiguranje bržega puta Bosne i Hercegovine k euroatlantskim integracijama. Stoga je predložio zaključke koji bi obvezali sve aktere da ustraju u daljnjem procesu ustavnih promjena, te pozvali administracije SAD-a i Europske unije da u tome budu ustrajni. Zamolio je zastupnike da podrže zaključke koje je predložio i budu ustrajni u tom procesu, naglasivši mišljenje da građani BiH zaslužuju mnogo više od onoga što je Amandmanima ponuđeno.

Mirsad Sipović pridružio se svima koji podupiru Amandmane s političkog stajališta, a težište svoje diskusije usmjerit će na pravni aspekt. Osvrnuo se na entitetsko glasovanje, držeći da od toga ne treba raditi strašilo. Entitetskim glasovanjem se, praktično, u konačnici traži da dvije trećine zastupnika iz entiteta ne glasuje protiv neke odluke. To je u ovako složenoj državi, s multietničkim

sastavom od triju konstitutivnih naroda, sasvim logično. Kakav je zakon koji ne bi prihvatila tri naroda u ovom Parlamentu, zapitao se Mirsad Sipović. Potom je govorio o pojedinim rješenjima i ustvrdio kako je ipak, uz pomoć administracija SAD-a i Europske unije, ugrađeno mnogo kvalitetnih rješenja, pa nije točnom ocjena da je ovdje sve blokada. Načinjen je značajan iskorak i na polju zaštite temeljnih ljudskih prava. Zahvalio se američkoj administraciji i veleposlaniku osobno na naporu uloženom da bi nam pomogli u ovom procesu i olakšali put k Europskoj uniji. Zastupnicima koji su protiv Amandmana predložio je da pažljivo analiziraju stavku po stavku predloženih rješenja, što će ih uvjeriti da ona znače napredak za Bosnu i Hercegovinu a tako odlučiti za potporu.

Milorad Živković primjetio je kako je u današnjoj raspravi o Amandmanima izrečeno dosta toga što stoji, ali više toga što ne stoji. Po njemu, Bosna i Hercegovina je danas na ispitu, i pred međunarodnom zajednicom i pred svojim građanima, naše sposobnosti da donesemo Amandmane na Ustav i da pokažemo kako je naša zemlja sposobna za život bez «tutorstva» međunarodne zajednice i njihove aktivne prisutnosti. Ustav BiH može se mijenjati dio po dio. Rješenje koje implicira ukidanje entiteta, gledajući srednjoročno, djeluje nerealno. U tom smislu treba uzeti u obzir Mišljenje Venecijanske komisije o entitetima. Sigurno je da ovim promjenama Bosna i Hercegovina dobiva, a Republika Srpska ne gubi, kazao je Milorad Živković.

Miloš Jovanović na početku je diskusije kazao kako se, slušajući današnju raspravu, može zaključiti da zastupnici iz Republike Srpske mogu biti prezadovoljni Prijedlogom amandmana. Ali, gledajući sadašnji Ustav i ono što je predloženo, jasno je da jedino Republika Srpska čini ustupke. Pobjroao je: Republika Srpska odrekla se izbora izaslanika u Dom naroda iz entiteta, izbora člana Predsjedništva BiH iz entiteta, veliki broj nadležnosti prenijela je na državnu razinu, dala je suglasnost za proširenje Vijeća ministara BiH. Znači, sve su to ustupci Republike Srpske. Preporučio je budućim pregovaračima koji spominju drugu fazu da vode računa koliko će i hoće li davati ustupke. Naglasio je kako je međunarodna zajednica prvi puta rekla da neće nametati svoja i da će prihvatiti rješenja koja se dogovore u Bosni i Hercegovini. To je vjerojatno razočaralo mnoge, jer je iskustvo pokazalo da sve što pojedini zažele realiziraju uz pomoć međunarodne zajednice. Na koncu je dao i konkretne primjedbe na Amandmane na Ustav BiH.

Mladen Potočnik glasovat će protiv Amandmana iz dva razloga: prvog, jer je on podnio amandmane na Ustav prije više od četiri mjeseca i više od četiri puta su ignorirani na Ustavno-pravnoj komisiji i, drugog, jer se promjena Ustava prvenstveno treba promatrati s organizacijsko-ekonomskog stanovišta, kao biti svakog ustava. Dok god u Bosni i Hercegovini budemo nastupali sa stanovišta Bošnjaka, Srba, Hvata ili entiteta nećemo načiniti nijedan korak naprijed. Problem ove zemlje je problem ljudi i mi se ne bavimo suštinskim stvarima, rekao je Mladen Potočnik.*

Osim navedenih diskusija, tijekom rasprave bilo je dosta replika u kojima su sudjelovali: Zlatko Lagumdžija, Ibrahim Đedović, Vinko Zorić, Mladen Potočnik, Mirsad Sipović, Ljiljana Milićević, Mehmed Žilić, Tihomir Gligorić, Dušanka Majkić, Selim Bešliagić, Beriz Belkić, Ruža Sopta, Azra Hadžiahmetović, Sead Avdić, Petar Kunić, Filip Andrić, Milorad Živković, Senija Kapetanović, Miloš Jovanović, Nijaz Duraković, Nikola Špirić i Martin Raguž.

Predsjedatelj Martin Raguž zaključio je raspravu.

Nikola Špirić zatražio je stanku, jer je potrebno prije glasovanja utvrditi situaciju u klubovima nakon čega će se Dom očitovati o načelima, ne prejudicirajući ishod glasovanja.

Nakon stanke je Nikola Špirić objasnio razlog za njezino traženje, a to je traženje rješenja. On misli da bi se Dom trebao očitovati o načelima, čime bi ušli u drugu fazu razmatranja amandmana na Amandmane na Ustav BiH, a potom glasovati o svakom amandmanu zasebno.

Beriz Belkić iznio je očekivanje da će se o podnesenim amandmanima na Amandmane na Ustav BiH očitovati predlagatelj, ali toga očitovanja nema.

Elmir Jahić je, u ime Kluba zastupnika SDA, zatražio stanku.

* Iz navedenih diskusija parafrazirani su dijelovi koji se odnose na ustavne promjene, dok navodi iz replika nisu mogli biti uneseni u Zapisnik jer bi bio preopširan (Transkript je satavni dio Zapisnika).

Nakon dulje stanke, Elmir Jahić je objasnio razlog za traženje stanke, a to je dodatno savjetovanje u smislu razjašnjenja razlika između načela za koje treba glasovati i amandmana. Konstatirano je odvojeno glasovanje.

U daljnjoj raspravi i replikama sudjelovali su: Nikola Špirić, Nijaz Duraković, Vinko Zorić, Šefik Džaferović, Zlatko Lagumdžija, Martin Raguž, Beriz Belkić, Petar Kunić, Sead Avdić, Ljiljana Milićević, Milorad Živković, Momčilo Novaković, Marija Perkanović, Tihomir Gligorić, Mirsad Sipović, Jozo Križanović, Elmir Jahić, Dušanka Majkić, predsjedatelj Predsjedništva BiH Sulejman Tihić i Mladen Potočnik.

Nakon rasprave, Dom je usvojio prijedlog Elmira Jahića o prekidanju sjednice i njezinom nastavku 26. travnja u 15 sati.

Time je, u 02 sata, okončan prvi dio sjednice.

Sjednica je nastavila rad **26. travnja** u 15 sati i 40 minuta.

Predsjedatelj Doma Martin Raguž podsjetio je da je sjednica prekinuta na zahtjev Kluba zastupnika SDA i upitao hoće li se u ime Kluba ili u ime predlagatelja netko obratiti.

Šefik Džaferović je, u ime Kluba zastupnika SDA, kazao da su prekid tražili jer ovu sjednicu smatraju povijesnom. Ne smije se upropastiti prilika koju Bosna i Hercegovina ima. Naglasio je da smo i danas dobili jasne poruke međunarodne zajednice, SAD-a i Europe – ukoliko ne bude ove, neće biti ni sljedeće faze ustavnih promjena. Zamolio je da iz ove dvorane ne izađemo dok se ne riješi to pitanje, i to tako što će Bosna i Hercegovina dobiti Amandmane na Ustav. Pozvao je neodlučne zastupnike da razmisle o svemu kako bi se našlo rješenje.

Beriz Belkić shvatio je da je stanku trebalo iskoristiti za nalaženje kompromisa, odnosno za pokušaj izlaska u susret rješenju. Ali, iz izlaganja Šefika Džaferovića uvidjeo je da uopće nije razgovarano o pokušaju traženja rješenja, odnosno o određenju prema amandmanima koji su stavljeni u proceduru, a kojima se traži ukidanje entitetskog glasovanja u Domu. Zamolio je očitovanje predlagatelja o tome Amandmanu.

Nastavljena je rasprava, uz dosta replika, u kojoj su usudjelovali: Šefik Džaferović, Beriz Belkić, Ibrahim Đedović, Nikola Špirić, Zlatko Lagumdžija, Martin Raguž, Mehmed Žilić, Tihomir Gligorić, Mirsad Ćeman, Izet Hadžić, Momčilo Novaković, Mirsad Sipović, Vinko Zorić, Milorad Živković, Ruža Sopta, Sead Avdić, Fatima Leho, Adem Huskić, Ljiljana Milićević, Nijaz Duraković, Filip Andrić, Petar Kunić i Ivo Lozančić.

Zaključujući raspravu drugoga dana rada sjednice, predsjedatelj je kazao da je u raspravi Ibrahim Đedović predložio zaključak koji korespondira s prijedlogom Ruže Sopta. Pozvao je tajnicu Doma da pročita Prijedlog zaključka i protumači njegovu usklađenost s Poslovníkom.

Tajnica Doma Branka Todorović pročitala je Prijedlog zaključka Ibrahima Đedovića, koji glasi: «Sagledavajući tijek rasprave, važnost Amandmana na Ustav za budućnost BiH i činjenicu da se naziru moguća rješenja koja će nadići većinu suprotstavljenih stavova, a s ciljem boljitka svih građana i naroda u BiH – prekida se sjednica zaključkom Doma i odgađa za 30 dana, da bi predlagatelji i predstavnici svih političkih stranaka uložili dodatne napore i ponudili rješenja koja će biti prihvatljiva za Dom».

Tajnica Doma podsjetila je na poslovničke odredbe te navela da nije moguće prekinuti sjednicu na tako dugačak rok. Budući da je u tijeku prvo čitanje, nadležnoj se komisiji može dati novi rok za izradbu novoga izvješća.

Potom su kraće diskutirali: Nikola Špirić, Šefik Džaferović, Martin Raguž, Zlatko Lagumdžija, Tihomir Gligorić, Nijaz Duraković i Jozo Križanović.

Nakon ove rasprave, predsjedatelj je pozvao zastupnike da se pripreme za očitovanje o Amandmanima na Ustav BiH.

Jozo Križanović je, u ime Kluba zastupnika SDP-a, zatražio prozivanje, s obzirom da može biti problema s elektroničkim glasovanjem.

Predsjedatelj je uvažio zahtjev i pozvao tajnicu Doma da obavi prozivanje zastupnika radi glasovanja.

Glasujući prozivanjem, ZA Amandmane na Ustav BiH glasovali su: Mirsad Ćeman, Šefik Džaferović, Hazim Felić, Izet Hadžić, Fatima Leho, Nadžida Mlačo, Mirsad Sipović, Mubera

Ušanović, Vlatka Komšić, Selim Bešlagić, Zlatko Lagumdžija, Jozo Križanović, Muhamed Altić, Ibrahim Đedović, Miloš Jovanović, Ljiljana Milićević, Nenad Mišić, Momčilo Novaković, Marija Perkanović, Dušanka Majkić, Nikola Špirić, Milorad Živković, Jelina Đurković, Petar Kunić, Tihomir Gligorić i Elmir Jahić.

PROTIV Amandmana glasovali su: Mehmed Žilić, Beriz Belkić, Nijaz Duraković, Azra Hadžiahmetović, Adem Huskić, Mehmed Suljkanović, Filip Andrić, Martin Raguž, Ruža Sopta, Vinko Zorić, Sead Avdić, Ivo Lozančić, Muhamed Moranjkić, Mladen Potočnik, Mirko Blagojević i Senija Kapetanović.

Na temelju ishoda glasovanja, predsjedatelj je konstatirao da je ZA Amandmane glasovalo 26, a PROTIV 16 zastupnika, te da Amandmani na Ustav BiH nisu usvojeni jer nisu dobili dvotrećinsku većinu u Zastupničkom domu.

Predsjedatelj je zaključio 78. sjednicu. Sjednica je okončana u 22 sata i 50 minuta.

Sastavni dio Zapisnika čini prijepis tonske snimke 78. sjednice Zastupničkoga doma.

TAJNICA
ZASTUPNIČKOGA DOMA
Branka Todorović

PREDSJEDATELJ
ZASTUPNIČKOGA DOMA
Martin Raguž